

MARLENA SĘDŁAK

HISTORIA KRAKOWSKIEGO DUSZPASTERSTWA AKADEMICKIEGO „KARMEŁ” W LATACH 1963–2003. WYBRANE ZAGADNIENIA¹

W drugiej połowie XX wieku powstało w Krakowie wiele ośrodków duszpasterstw akademickich. Wśród głównych zadań, jakie sobie stawiały, wymieniać można formację religijną młodych ludzi, ale również formację intelektualną oraz budowanie poczucia wspólnoty i wzajemnej odpowiedzialności.

Czy Duszpasterstwo Akademickie „Karmel”, działające przy klasztorze Karmelitów Bosych w Krakowie, również spełniało te funkcje? Jakie były główne przejawy aktywności tego duszpasterstwa? Co wyróżniało je spośród innych duszpasterstw krakowskich? Udzielenie odpowiedzi na te pytania nie jest rzeczą łatwą ze względu na niewielką ilość zachowanych dokumentów dotyczących działalności DA „Karmel”. Niemniej jednak wydaje się uzasadnionym podjęcie próby nakreślenia przynajmniej wybranych elementów działalności tegoż duszpasterstwa, by w ten sposób przyczynić się do dalszych badań nad dziejami krakowskich duszpasterstw akademickich.

¹ Niniejszy artykuł jest rozwinięciem i modyfikacją referatu: M. SĘDŁAK, *Krakowskie Duszpasterstwo Akademickie „Karmel” w latach 1980–1982*, wygłoszonego na konferencji pt. *Spółczesność polskie w latach 1980–1989* organizowanego przez Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie w dniach 16–17 maja 2013 r.

1. KORZENIE DA „KARMEL”

Początki współpracy krakowskich karmelitów bosych ze studentami sięgają XVII wieku, kiedy to ks. Bartłomiej Grzybowski, kanonik kościoła św. Anny, poprosił zakonników o prowadzenie „ćwiczeń duchownych” dla akademików. Wobec tego w latach 1631–1647 przy kościele pw. św. Michała na ul. Poselskiej w Krakowie karmelici bosci prowadzili duszpasterstwo dla studentów i profesorów Krakowskiej Wszechnicy. Duszpasterstwo to nosiło wówczas nazwę „Oratorium Pietatis”. Dla niego karmelici bosci wydali również podręcznik o tematyce religijnej². Pierwszym duszpasterzem został mianowany o. Jakub od Trójcy Świętej³. Dalsze prowadzenie duszpasterstwa było utrudnione przez zniszczenia i szkody, jakich doznał klasztor i jego wspólnota zakonna w czasie wojen, a następnie rozbiorów i kasaty krakowskiego klasztoru⁴.

Wprawdzie środowisko związane z Wszechnicą Krakowską było objęte opieką duszpasterską od początku swej działalności, jednak warto nadmienić, iż pierwsze duszpasterstwo akademickie w nowożytnym tego słowa znaczeniu, powstało w Krakowie w roku 1927 przy kościele pw. św. Anny, za zgodą ówczesnego arcybiskupa księcia Adama Stefana Sapiehy (1867–1951)⁵. Okres

² Zob. *Exercitia spiritualia Studiosorum Oratorii pietatis Academici apud PP. Carmelitas Discalceatos Cracoviae...*, Cracoviae 1632. Więcej informacji w: B.J. WANAT, *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce. Klasztory Karmelitów i Karmelitanek Bosych 1605–1975*, Kraków 1979, s. 192 n.; tenże, *400 lat fundacji Zakonu Karmelitów Bosych w Krakowie i jego rozwój w I. połowie XVII wieku w Polsce*, w: *Cztery wieki Karmelitów Bosych w Polsce 1605–2005. Materiały z ogólnopolskiego sympozjum historyczno-teologicznego. Aula Collegium Novum Uniwersytet Jagielloński Kraków 21–22 listopada 2005*, red. A. Ruszała, Kraków 2005, s. 54; por. A. PRZYBECKI, *Urzeczywistnianie się Kościoła w środowisku akademickim. W poszukiwaniu koncepcji duszpasterstwa studentów w Polsce*, Poznań 1986, s. 52; S. PUCHAŁA, *Duszpasterstwo Akademickie w Diecezji Katowickiej w latach 1947–1992*, Katowice 2007, s. 52.

³ Jacobus Jeratius Srodanus – o. Jakub od Trójcy Świętej (1589–1649). Funkcję duszpasterza „Oratorium Pietatis” sprawował do 1639 r. (por. K. FURMANIK, *Księga zmarłych karmelitów bosych w Polsce, na Litwie i Rusi 1607–1998*, t. I, cz. 1–2: *Prowincja Polska pod wezwaniem Ducha Świętego 1607–1750*, [mps] Kraków 2002, s. 146, AKK, b. sygn.).

⁴ Prowadzenie duszpasterstwa było znacznie utrudnione przez działania wojenne oraz klęski i zniszczenia, które dotyczyły klasztor i jego wspólnotę m.in. podczas wojny ze Szwedami (1655–1660), pożaru Archiwum Prowincji (1763), zniszczeń klasztoru w czasie konfederacji barskiej (1768), zajęcia klasztoru przez wojska rosyjskie (1772) oraz przejścia klasztoru przez władze austriackie i zamienienie go na więzienie (1797) (zob. B.J. WANAT, *Zakon Karmelitów Bosych...*, s. 192–195, 199–200; *Catalogus. Religiosorum et monialium exalceatorum ordinis Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo Provinviae piritus Sancti per Poloniam necno Congregationis Tertii Ordinis Regularis Sorosum Carmelitem Infantis Iesu*, [mps] [b.m.] 1966, s. 11–19; AKP, sygn. AP40/30).

⁵ Pierwszym mianowanym przez metropolitę krakowskiego kapelanem młodzieży akademickiej był ks. Stanisław Sapiński (1889–1941) (por. S. PIĘCH, *W cieniu kościołów i synagog. Życie religijne międzywojennego Krakowa 1918–1939*, red. W. Bieńkowski, Kraków 1999, s. 127; J. KRACIK, *Początki duszpasterstwa akademickiego w Krakowie*, w: *Księga Sapieżyńska*, t. I: *Archidiecezja Krakowska za pasterzowania Adama Sapiehy*, red. J. Wolny, R. Zawadzki,

międzywojenny charakteryzował się dużą ilością prężnie rozwijających się młodzieżowych organizacji katolickich, wśród których można wymienić chociażby Sodaliję Mariańską Akademików, Caritas Academica, Juventus Christiana, Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej i Żeńskiej, Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie” oraz wiele pomniejszych bractw religijnych⁶. Z pewnością do wielu z nich należała również młodzież akademicka pobierająca naukę na krakowskich uczelniach wyższych, jednakże temat ten wciąż czeka na bardziej szczegółowe badania i omówienia. Niniejszy artykuł jest jedynie zarysem i niewielkim przyczynkiem do zagadnienia dziejów szeroko rozumianego ruchu krakowskiego duszpasterstwa akademickiego w XX wieku.

Okres drugiej wojny światowej oraz pierwszych lat powojennych znacząco zahamował działalność katolickich organizacji, w tym również tych, które zajmowały się duszpasterstwem młodzieży akademickiej. Pomoc udzielana młodym ludziom nie zanikła jednak całkowicie, lecz musiała być prowadzona w większej konspiracji i ograniczonym zakresie.

Później okres komunizmu nie tylko nie sprzyjał, lecz utrudniał, a niekiedy wręcz eliminował działalność duszpasterstw akademickich. Szczególnie ciężkie były lata 1949–1953, kiedy hierarchowie Kościoła katolickiego oficjalnie zlikwidowali stowarzyszenia katolickie w obawie przed przejęciem ich przez władze komunistyczne. Wyjątek stanowił Kraków, gdzie metropolita kard. Adam Stefan Sapieha dołożył starań, aby katolickie organizacje współpracujące z młodzieżą nie zostały całkowicie zlikwidowane⁷.

Kraków 1982, s. 244–250). W książce S. PIECHA *W cieniu kościołów i synagog* podana została obszerniejsza bibliografia dotycząca tego zagadnienia.

⁶ Sodaliję Mariańską Akademików założoną w 1891 r. Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej i Żeńskiej zorganizowano w 1934 r. (por. S. PIECH, *W cieniu kościołów...*, s. 189–202; K. JARKIEWICZ, *Program wychowawczy duszpasterstw akademickich w Krakowie w latach 1945–1989*, w: *Edukacja i jej historiografia. W poszukiwaniu płaszczyzny twórczego dialogu. V Zjazd Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Sekcja 3–5: „Teraźniejszość w dialogu z edukacyjną przeszłością”*, red. S. Sztobryn, J. Semków, Kraków 2006, s. 149; też, *Duszpasterstwa Akademickie Krakowa po II wojnie światowej*, Kraków 2004, s. 37, 39–40; zbiory dokumentów: *Akcja Katolicka*, AKMKr., sygn. TS VIII/151–175; *Dodatki 1890–1951*, AKMKr., sygn. TS XXXVIII/88–109; K. TUROWSKI, „Odrodzenie”. *Historia Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej*, Warszawa 1987, s. 149–151, 354; A. PRZYBECKI, *Urzeczywistnianie się Kościoła...*, s. 52–59; S. PUCHAŁA, *Duszpasterstwo Akademickie w Diecezji Katowickiej...*, s. 53–54; T. USZYŃSKI, *Obecny kształt Duszpasterstwa Akademickiego w Polsce, w: Jak przekazywać Ewangelię studentom? Możliwości apostołstwa świeckich w środowisku akademickim. Forum Duszpasterstwa Akademickiego. Ogólnopolskie spotkanie przedstawicieli Duszpasterstw Akademickich. Kraków 13–15 XI 1981*, Kraków 1981, s. 16).

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 2.10.1947 (Dz.U. 1947, nr 065, poz. 395) nakładało obowiązek rejestracji organizacji i dostarczania spisu jej członków. Zgodnie z dekretem z 5.08.1949 (Dz.U. 1949, nr 45, poz. 335) dotyczącym stowarzyszeń – katolickie organizacje miały przestrzegać przepisów z 1932 r. Dekret miał na celu przejęcie administracyjnej kontroli nad organizacjami religijnymi. W odpowiedzi Episkopat Polski w listopadzie 1949 r. zawiesił

Zmianę przyniósł rok 1953, kiedy to powołana została Komisja Episkopatu ds. Duszpasterstwa Akademickiego⁸. Następnie utworzono w 1957 r. Krajowe Duszpasterstwo Młodzieży. Niebawem przy kuriach zaczęto powoływać diecezjalnych duszpasterzy dla młodzieży uniwersyteckiej. W Krakowie został nim bp Jan Pietraszko (1911–1988)⁹.

Oprócz diecezjalnych duszpasterstw akademickich powstawały również podobne ośrodki przy parafiach i klasztorach. Dla przykładu można podać, iż w Krakowie od roku 1958 działało duszpasterstwo akademickie przy parafii Najświętszej Maryi Panny z Lourdes¹⁰, a od roku 1964 duszpasterstwo studentów przy klasztorze Dominikanów¹¹.

działalność katolickich stowarzyszeń i organizacji młodzieżowych. Wyjątkiem było Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, które działało w Krakowie oficjalnie do roku 1952 (por. K. PAWLINA, *Młodzież i jej duszpasterze w czasach zniewolenia*, Warszawa 1993, s. 41; K. JARKIEWICZ, *Program wychowawczy...*, s. 149; też, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 54 n.).

⁸ Do podstawowych metod pracy duszpasterskiej z młodzieżą należały: katechezy, konferencje, cieszące się dużą popularnością katechezy przedmażeńskie (od 1950 r.), rekolekcje (od lat 70. XX w. coraz częstsze były rekolekcje zamknięte), ruch pielgrzymkowy, adaptacja różnych form twórczości (festiwale piosenki religijnej, imprezy kulturalno-religijne, w tym od 1969 r. szczególnie sacrosong, kluby dyskusyjne), turystyka religijna (duchowni włączali się w akcje turystyczne lub sami je organizowali), grupy nieformalne (małe grupy skupiające się na pogłębieniu wiedzy religijnej, działalności charytatywnej, głównie w latach 70. XX w.) (por. K. PAWLINA, *Młodzież i jej duszpasterze...*, s. 48, 56–84, 110–133; A. PRZYBECKI, *Urzeczywistnianie się Kościoła...*, s. 61; S. PUCHAŁA, *Duszpasterstwo Akademickie...*, s. 56).

⁹ Rezydował on przy parafii św. Anny. Wraz z bpem J. Pietraszko współpracowali ściśle m.in. o. R. Abramek OSPPE, ks. A. Boniecki, ks. Cz. Drajek SJ, ks. J. Jachimczak, o. J.A. Kłoczowski OP, o. T. Pawłowski OP (por. L. GRYGIEL, z D. BDIUCH, *Jak było na początku – czyli kilka wspomnień o duszpasterstwie ks. Adama Bonieckiego*, w: *Zaczął się u św. Anny. Księdzu Adamowi Bonieckiemu na 50-lecie kapłaństwa*, red. K. Urbańczyk, G. Malik, Kraków 2010, s. 61–65). Ważnym ośrodkiem duszpasterstwa akademickiego była również parafia św. Floriana, gdzie duszpasterstwo akademickie prowadził ks. Karol Wojtyła (por. D. WALUSIAK, *Kryptonim „Wierni”*. *Krakowskie duszpasterstwa akademickie*, w: *Kościół w godzinie próby 1945–1989. Nieznane dokumenty i świadectwa*, red. P. Chmielowiec, Kraków 2006, s. 153; K. JARKIEWICZ, *Program wychowawczy...*, s. 150; też, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 428–430).

¹⁰ Duszpasterstwo Akademickie przy parafii NMP z Lourdes w latach 60. prowadził ks. Albin Małyśiak. W niedziele odbywały się Msze św. akademickie, a we wtorkowe wieczory odbywały się konferencje, w których uczestniczyło średnio ok. 1300 studentów (por. A. MAŁYSIAK, *Z Chrystusem do młodzieży akademickiej*, w: *25 lat Duszpasterstwa Akademickiego przy parafii NMP z Lourdes w Krakowie*, [Kraków] 1983, s. 6–8).

¹¹ Duszpasterstwo Akademickie działające przy klasztorze Dominikanów prowadziło prężną i różnorodną formę współpracy z młodzieżą studencką. Niekiedy po Mszach św. akademickich odbywały się agapy. Organizowane były rekolekcje, nocne czuwania, wyjazdowe dni skupienia, religijne obozy wędrowne w góry, spływy kajakowe, wyjazdy autostopowe, wieczorne spotkania z konferencjami o tematyce religijnej i etycznej, spotkania dyskusyjne. Działyły grupy charytatywne „Klika” i „Szpunt”. Studenci organizowali również grupy juvenaliowe i bale przebierańców (por. J.M. RUSZNAK, „Beczka” – *Duszpasterstwo Akademickie u OO. Dominikanów w Krakowie*, w: *25. rocznica śmierci Stanisława Pyjasa i 25-lecie powstania Studenckiego Komitetu Solidarności*, Kraków 2002, s. 43–46; J. KRZYSZTOFOWICZ, *Beczka Pana. Historia od początku do roku 1987*, w: *Beczka nasz dom. Dominikańskie Duszpasterstwo Akademickie Beczka 1964–2004*, red. B. Stanowska-Cichoń, Kraków 2004, s. 5–148).

Karmelici bosci wznowili działalność duszpasterstwa w Krakowie wraz z budową nowego klasztoru przy ul. Rakowickiej 18¹². Początkowo nie istniała odrębna grupa duszpasterstwa dla studentów, lecz powstawała ona stopniowo, w miarę ich potrzeb oraz możliwości i otwartości zakonników.

Przykładem współpracy karmelitów bosych z młodzieżą studiującą może być związek młodego Karola Wojtyły z klasztorem w latach 40. Pomoc, jaką otrzymał od krakowskich karmelitów, rzuca nieco więcej światła na formy duszpasterskie prowadzone przy ówczesnym klasztorze przy ul. Rakowickiej. Karol Wojtyła uczestniczył w roku 1942 w obchodach 400. rocznicy urodzin św. Jana od Krzyża, a następnie po spotkaniu i rozmowie z o. Pawłem Gutem wypożyczył z klasztornej biblioteki pisma Doktora Karmelu. W 1943 r. podczas pisania tekstów na temat nauczania św. Jana od Krzyża oraz w późniejszym okresie, gdy pisał pracę magisterską pt. *Pojęcie środka zjednoczenia duszy z Bogiem w nauce św. Jana od Krzyża*, konsultował się z o. Bernardem Smyrakiem¹³.

Jednym z najjaśniejszych przykładów pracy duszpasterskiej krakowskich karmelitów bosych ze studentami był o. Rudolf Warzecha¹⁴, którego proces

¹² Budowa zasadniczej części klasztoru trwała do 1911 r. Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP wznoszony był w latach 1907–1910. Został konsekrowany w 1910 r. przez bpa A. Nowaka. Dalszą rozbudowę kościoła przerwały wydarzenia związane z wybuchem I wojny światowej oraz zajęciem gmachu przez wojska austriackie. Prace budowlane wznowiono dopiero w 1929 r., a konsekracji świątyni dokonał w roku 1932 abp A.S. Sapieha (por. *Ogród Boży pośród miasta 1909–2009. 100-lecie Klasztoru Karmelitów Bosych przy ul. Rakowickiej w Krakowie*, red. M. Zawada, Kraków 2009, s. 7–17; J.S. WROŃSKI, *Krakowski kościół Karmelitów Bosych pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z początku XX wieku*, w: *Cztery wieki...*, s. 317 n.; B.J. WANAT, *Zakon Karmelitów Bosych...*, s. 109–111; por. zbiór akt *Karmelici Bosi. Fundacja 1916–1928*, AKMKr., b. sygn.).

¹³ Karol Wojtyła wówczas miał zamiar wstąpić do zakonu, lecz z powodu wojny nowicjat zakonny był zamknięty. Prosił on o przyjęcie do klasztoru również w roku 1945, lecz jako kleryk nie otrzymał na to pozwolenia od abpa A.S. Sapiehy. Następnie, już jako biskup krakowski, Karol Wojtyła odwiedzał klasztor z okazji różnych uroczystości religijnych (por. J. ZIELIŃSKI, *Serce szeroko otwarte. Życie Sługi Bożego Ojca Rudolfa Warzechy OCD*, Kraków 2011, s. 155–159; *Ogród Boży...*, s. 24; J. MACHNIAK, *Doświadczenie wiary w doktrynie mistycznej św. Jana od Krzyża w recepcji ks. Karola Wojtyły*, w: *Cztery wieki...*, s. 141 n.). Więcej o związkach Karola Wojtyły z krakowskim klasztorze karmelitów bosych w: A. WACH, *Jan Paweł II a duchowość karmelitańska*, www.karmel.pl/papiez/baza.php?id=01 [dostęp: 30.12.2012]; por. JAN PAWEŁ II, *Dar i Tajemnica*, Kraków 1996, s. 26.

Władysław Gut – o. Paweł od św. Piotra (1911–1976), przeor klasztoru w Krakowie w latach 1942–1946.

Bernard Smyrak – o. Bernard od Matki Bożej (1910–1980).

(Por. K. FURMANIK, *Księga zmarłych Ojców i Braci Karmelitów Bosych Prowincji Polskiej i Prowincji Krakowskiej pw. Ducha Świętego 1881–1998*, [mps] Kraków 1998, s. 204–207, 222–223).

¹⁴ Stanisław Warzecha – o. Rudolf od Przebicia Serca św. Teresy (1919–1999). Więcej na temat o. Rudolfa Warzechy w: C.H. GIL, *Ojciec Rudolf: kapłan z otwartymi oczami*, Kraków 2000, tenże, *Jestem kapłanem dla was. O. Rudolf Warzecha w oczach świadków*, Kraków 2005; tenże, *Duszpasterz akademicki*, www.karmel.pl/hagiografia/warzecha/index.php [dostęp: 5.11.2012];

beatyfikacyjny rozpoczął się w Krakowie 11 stycznia 2011 r. Ojciec Rudolf Warzecha pomagał wielu studentom, szczególnie tym przyjeżdżającym spoza Krakowa, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. Był dla nich duszpasterzem, organizował dni skupienia w Czernej, wypożyczał książki religijne, zachęcał ich także do czynnej pomocy charytatywnej. Uwrażliwiał również na bieżące wydarzenia z życia Kościoła katolickiego i ojczyzny. Ponadto, przy współpracy z Bractwem Dzieciątka Jezus, starał się wspierać materialnie ubogich studentów, pomagał znaleźć dla nich tanie zakwaterowanie lub jadłodajnię. „O. Rudolf troszczył się nie tylko o życie duchowe swoich studentek, ale również interesował się ich zdrowiem, odżywianiem, spoczynkiem, ilością snu, zachęcał do odpoczynku na świeżym powietrzu”¹⁵. Jedną z ówczesnych studentek pisała o karmelitańskim duszpasterzu: „Ojciec podchodził do nas [studentek] w sposób bardzo indywidualny, według potrzeby każdej, zawsze był gotów przyjąć, z dobrocią wysłuchać trosk, porozmawiać, wyspowiadać, a przecież był wtedy w Krakowie magistrem kleryków”¹⁶.

W latach 50. i 60. XX w. pracę duszpasterską wśród krakowskich akademików prowadził również o. Tadeusz Michał Machejek¹⁷. W tym też czasie w Czernej organizowane były rekolekcje dla maturzystów i studentów¹⁸. Już od października 1957 r. w każdą niedzielę po wieczornej Mszy św. odprawianej w kaplicy Matki Bożej Ostrobramskiej, w kościele pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, odbywała się „Godzina duszpasterska”, czyli konferencje dla młodzieży pozaszkolnej dotyczące etyki chrześcijańskiej¹⁹. Przy karmelitańskim klasztorze działał ośrodek katechetyczny, gdzie prowadzono wykłady religijne również dla studentów²⁰.

J. ZIELIŃSKI, *Serce szeroko otwarte. Życie sługi Bożego ojca Rudolfa Warzechy OCD*, Kraków 2011; *Ogród Boży...*, s. 66; *Karmelici Bosi 1963–1975, Pismo o. K. Pateckiego do Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, 7.01.1966, [k. 227]; AKMKr., b. sygn.

¹⁵ C.H. GIL, *Jestem kapłanem dla was...*, s. 63; por. tenże, *Duszpasterz akademicki*.

¹⁶ J. ZIELIŃSKI, *Serce szeroko otwarte...*, s. 113; por. C.H. GIL, *Jestem kapłanem dla was...*, s. 66; tenże, *Duszpasterz akademicki*.

¹⁷ Tadeusz Machejek – o. Michał od Jezusa, Maryi, Józefa (1881–1998, Kraków) (por. K. FURMANIK, *Księga zmarłych Ojców...*, s. 298–304).

¹⁸ Por. *Karmelici Bosi. Akta różne. Plan rekolekcji zamkniętych w Czernej 1954, [1954]*, [b.s.], AKMKr., b. sygn.; *Plan rekolekcji młodzieżowych m. Krakowa 1967. Zestawienie chronologiczne, 1967*, AKKW, sygn. EIXb-1/4.

¹⁹ Por. *Karmelici Bosi. Akta różne. Pismo z Kurii Metropolitalnej w Krakowie do oo. Karmelitów Bosych w Krakowie*, 26.09.1957, [b.s.], AKMKr., b. sygn. Trudno ustalić jednak, w jakim stopniu w tych konferencjach uczestniczyła młodzież akademicka.

²⁰ *Kronika [klasztoru]*, t. V: *Od roku 1969*, s. 111, AKK, b. sygn.

Warto w tym miejscu nadmienić, iż w latach 1960–1970 – według danych zapisanych w *Kronice* klasztoru karmelitańskiego – liczba katechizowanej młodzieży uczącej się wynosiła ok. 3600 osób. Zajmowali się tym wymieniony już o. Rudolf Warzecha oraz o. Alojzy Bazyk, o. Apoloniusz Hipolit Godyń, o. Sylwester Stańczyk.

Stanisław Bazyk – o. Alojzy od Najśw. Serca Pana Jezusa (1922–1979), w latach 60. w Krakowie

2. POCZĄTKI DA „KARMEŁ” W LATACH 1963–1978

Obecnie trudno ustalić dokładną datę powstania Duszpasterstwa Akademickiego „Karmel”. Z pewnością było to po 1960 r., a przed 1963 r. W roku akademickim 1963/1964 funkcję duszpasterza pełnił o. Dominik Wider. Organizował on dla studentów raz w tygodniu konferencje, na które regularnie przychodziło ok. 20–30 osób. Wspólnotę DA tworzyli wówczas studenci z pobliskiej Akademii Ekonomicznej (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny), a także uczniowie liceów i ministranci z kościoła Niepokalanego Poczęcia NMP²¹. W materiałach sprawy operacyjnej „Wierni” zachowała się następująca notatka dotycząca o. Dominika Widera: „Udziela im [studentom] nauk przy konfesjonale, względnie w indywidualnych rozmowach. Niektórym przychodzi z pomocą materialną. Skąd bierze na to fundusze, nie wiadomo. Z działalności (również tej pozakościelnej) wśród młodzieży o. «Dominik» składa sprawozdanie bezpośrednio prowincjałowi zakonu. Niektórzy studenci – nawet po ukończeniu studiów zachowują kontakty z o. «Dominikiem», działając w swoich miejscach pracy na zasadzie metod tzw. «Instytutów Świeckich». Skupia on wokół siebie około 10 takich osób”²².

Od roku akademickiego 1968/1969 duszpasterzem był o. Florian Knapik, o którym zapisano, iż „miał w sobie bardzo dużo radości, którą wszędzie ze sobą nosił”²³. Jego następcami w latach 70. byli o. Roman Pająk i o. Placyd Ogórek²⁴.

spełniał funkcję katechety i prowadził Bractwo Dzieciątka Jezus (por. K. FURMANIK, *Księga zmarłych Ojców...*, s. 220–221; *Kronika [klasztoru]...*, s. 741; por. *Catalogus...*, [b.m.] 1966, s. 26, AKP, sygn. AP40/30; *Catalogus*, Varsaviae 1968, [k. 7], AKP, sygn. AP40/4).

²¹ Ojciec Dominik Wider był duszpasterzem akademickim od roku 1963/1964, a prowadził DA „Karmel” przez cztery lata (wg rozmowy z o. Dominikiem Widerem OCD, 12.03.2013).

²² *Sprawa obiektowa „Wierni” – działalność duszpasterstwa akademickiego (Kraków)*, *Informacja na temat duszpasterstwa akademickiego*, 4.06.1965, k. 201, IPN Kr., sygn. 08/250/1. *Nota bene* w publikacji: K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...* podano błędnie, że DA „Karmel” powstało w 1968 r. (tamże, s. 218, 239).

²³ Władysław Knapik – o. Florian od Jezusa Ukrzyżowanego (1932–1988). Pracował jako katecheta w Krakowie w latach 1967–1969 (por. *Karmelici Bosi 1971–1990. Pismo o. E.J. Morawskiego do Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, 10.05.1990, [b. s.], AKMKr., b. sygn.; K. FURMANIK, *Księga zmarłych Ojców...*, s. 252–253). Ojciec Florian Knapik był w 1969 r. wymieniany w dokumentach SB wśród dziesięciu najbardziej aktywnych duszpasterzy akademickich w Krakowie, obok ks. A. Bonieckiego, bpa J. Pietraszko, ks. J. Rozwadowskiego, ks. L. Balczewskiego, o. Cz. Drażka SJ, ks. J. Dukały, o. T. Pawłowskiego OP, ks. T. Ryłko, ks. B. Sadusia (por. K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 241).

²⁴ Placyd Paweł Ogórek – o. Placyd od św. Jana (ur. 1938). Duszpasterzem akademickim przy klasztorze Karmelitów Bosych w Krakowie był w latach 1975–1980 (por. *Karmelici Bosi. Egzamininy kanoniczne. Jurysdykcje. Dyspensy 1963–1975. Pismo o. D. Widera do Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, 17.11.1975, [k. 8], AKMKr. b. sygn.; *Kronika [klasztoru]...*, s. 178; K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 268–270; *Catalogus...*, Varsaviae 1977, s. 13, AKP, sygn. AP40/6; List o. Placyda Ogórka OCD, 11.01.2013, APA).

Roman Pająk – o. Roman od Ran Chrystusa (1922–1980) był duszpasterzem akademickim

W kościele przy ul. Rakowickiej po raz pierwszy zaczęto odprawiać Msze św. dla studentów od 19 lutego 1969 r., o godzinie 20.00²⁵. Najliczniejszą grupę członków DA stanowili nadal studenci Akademii Ekonomicznej, ale uczestniczyli w nich również młodzież akademicka z innych uczelni oraz uczniowie szkół średnich²⁶. Ojciec Placyd Ogórek zauważał, iż wiele spotkań, jak też różnorodnych form działalności DA, było inspirowanych przez samych studentów, „którzy z czasem tworzyli swoistą «brać» akademicką”²⁷.

Funkcjonowało wówczas w Krakowie osiemnaście ośrodków duszpasterstw akademickich, w których zaangażowanych było trzydziestu jeden kapłanów. Jednak zaledwie czterech z nich było stałymi duszpasterzami akademickimi, a pozostałym powierzano opiekę nad DA jako jeden z obowiązków duszpasterskich²⁸. Metropolita krakowski zwoływał dla nich osobne spotkania organizacyjne²⁹.

Pod koniec lat 60. XX wieku, krakowskie ośrodki duszpasterstwa akademickiego gromadziły ok. 1500 osób na ogólną liczbę 36 tys. studentów. Wśród najbardziej aktywnych krakowskich duszpasterstw akademickich działających w latach 70., funkcjonariusze Służb Bezpieczeństwa wymieniali ośrodki przy zgromadzeniach: księży misjonarzy na Stradomiu, dominikanów, jezuitów, paulinów, karmelitów bosych oraz diecezjalne przy kościele św. Anny. Według ustaleń podanych przez Katarzynę Jarkiewicz, w latach 70. XX wieku do krakowskich duszpasterstw akademickich przynależało 10% studentów, natomiast w różnych formach aktywności i prac DA okazjonalnie uczestniczyła jedna trzecia ogólnej liczby krakowskich studiujących. Połowa z nich wiedziała o najciekawszych działaniach organizowanych przez DA. W akademickich rekolacjach wielkopostnych brało udział ok. 70% krakowskich studentów³⁰.

w latach 1971–1974 (por. *Catalogus...*, Varsaviae 1971, s. 41, AKP, sygn. AP40/5; *Catalogus...*, Varsaviae 1974, s. 12, AKP, sygn. AP40/5a; List R. Pająka do K. Wojtyły, 21.06.1974, k. 159, AKMKr, sygn. AKKW EIXb-2/110; rozmowa z o. Jerzym Zielińskim, 6.02.2013).

²⁵ We wcześniejszych latach odprawiane były Msze św. dla dzieci i młodzieży (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 8. Według notatki służbowej, Msze św. akademickie w 1970 r. odbywały się w niedziele o godz. 8.15 (por. IPN Kr 08/250/2, *Notatka służbowa*, 28.10.1970).

Sama nazwa: Duszpasterstwo Akademickie „Karmel” funkcjonowała co najmniej od czerwca 1995, gdyż pod tą datą pojawiła się w kronice klasztornej, lecz najprawdopodobniej była już używana w latach 70. XX w. (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 684).

²⁶ W latach 80. w spotkaniach uczestniczyło ok. 30 osób (por. List o. Stefana Skórnoga OCD, 4.02.2013, List Renaty i Bogusława Kapuścińskich, 3.02.2012, APA).

²⁷ List o. Placyda Ogórka OCD.

²⁸ Por. *Duszpasterstwa Akademickie w Krakowie 1969/1970*, k. 9, AKMKr., sygn. AKKW EIX b2/7; K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 241.

²⁹ „Duszpasterze [akademicy] poszczególnych parafii i kościołów zakonnych, systematycznie (czasem co miesiąc) gromadzili się u kolejnego duszpasterza (który starał się dla współbraci kapłanów DA o «herbatkę»)” (List o. Placyda Ogórka OCD).

³⁰ Dane te zmieniały się nieznacznie w poszczególnych latach, np. w 1976 r. w Krakowie systematycznie uczestniczyło w DA ok. 3 tys. studentów, tj. 8% ogólnej liczby studiujących (por. K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 28–219, 246, 434; też, *Program wychowawczy...*,

Dane Służb Bezpieczeństwa z 1972 r. zaliczały DA przy klasztorze Karmelitów Bosych w Krakowie do najaktywniejszych ośrodków duszpasterstw akademickich w Polsce³¹. W 1975 r. liczba ośrodków DA w Krakowie wzrosła do dwudziestu ośmiu. W latach 1970–1975 według danych przytoczonych przez Katarzynę Jarkiewicz, przez krakowskie ośrodki duszpasterskie dla studentów przewinęło się łącznie ok. 6700 osób³².

Ponadto wspólnoty duszpasterstw akademickich często wykazywały troskę o byt materialny studentów, stanowiły punkt informacji o tanich kwaterach, jałdodajniach, niekiedy oferowały również skromną pomoc stypendialną³³.

s. 156, 344; J. SZAREK, „Powstrzymać komunistyczną indoktrynację młodzieży”. *Doświadczenie duszpasterstw akademickich Krakowa lat 70. XX wieku*, referat wygłoszony w czasie konferencji *Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989*, 15 listopada 2012 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Krakowie). Według danych wymienionych przez D. WALUSIAK, *Kryptonim „Wieni”*..., s. 154–156, w Krakowie w latach 70. kontakt z DA miało ok. 40% studentów (por. *Uwagi na temat Duszpasterstwa Akademickiego w Krakowie*, 1974, k. 85–88, AKMKr., sygn. AKKW EIXb2/47; *Informacja na temat duszpasterstwa akademickiego*, 4.06.1965, k. 201. IPN Kr., sygn. 08/250/1).

³¹ W całej Polsce było wówczas zarejestrowanych 177 ośrodków DA. Oprócz DA przy klasztorze Karmelitów Bosych w Krakowie wymieniane były placówki istniejące przy klasztorach: Jezuitów w Warszawie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu; Dominikanów w Krakowie i Poznaniu; Salezjanów w Łodzi; Kapucynów w Lublinie oraz Karmelitów Bosych w Łodzi (por. K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie*..., s. 217; *Informacja dot[ycząca] działalności duszpasterstwa akademickiego na terenie m[iasta] Krakowa*, 18.04.1973, k. 119, IPN Kr., sygn. 08/250/5).

³² W 1973 r. funkcjonowało w Krakowie dziewiętnaście ośrodków duszpasterstwa akademickiego: karmelici bosci (opiekun – o. Roman Pająk), parafia św. Anny (ks. A. Sapeta), dominikanie (o. T. Pawłowski), jezuici (o. Cz. Drązek), salezianie (ks. S. Kubera), paulini (o. R. Abramek), redemptoryści (ks. A. Rębacz), cystersi (o. I. Kołodziejczyk), parafia św. Floriana (ks. M. Toboła), franciszkanie (o. S. Chapiński), parafia Bieńczyce (ks. J. Wal), parafia św. Józefa (ks. J. Bednar), parafia Najśw. Salwatora (ks. K. Sojka), parafia Bożego Ciała (ks. R. Drożdziejczyk), parafia św. Szczepana (ks. T. Janikowski), parafia św. Mikołaja (ks. A. Sołtysik), parafia Dobrego Pasterza (ks. F. Kosek), parafia św. Kazimierza (ks. J. Czyrek).

W roku 1976 w Krakowie działało dwadzieścia sześć ośrodków DA: karmelici bosci (opiekun – o. Placyd Ogórek), parafia św. Anny (ks. F. Płonka), misjonarze (ks. P. Rutkowski, ks. B. Hennel), parafia św. Mikołaja (ks. S. Kolarski), parafia św. Szczepana (ks. S. Podziorny), franciszkanie (o. E. Ciaciek), parafia św. Floriana (ks. M. Toboła), parafia św. Kazimierza (ks. J. Czyrek), parafia św. S. Kostki (ks. Cz. Jabłecki), parafia Najśw. Salwatora (ks. A. Cieślak), parafia św. Józefa (ks. A. Kuliga), redemptoryści (o. J. Mikrut), parafia Dobrego Pasterza (ks. G. Cekiera), parafia św. Bartłomieja (ks. W. Łukowicz), Bieńczyce (ks. E. Dziedzic), cystersi (o. P. Młynarz), zmartwychwstańcy (ks. L. Wycichowski), Prokocim (ks. F. Bobeł), Borek Fałęcki (ks. Z. Gerle), Łągiewniki (ks. Z. Książkiewicz), Mistrzejowice (ks. F. Janczy), Korowodrza pod Fortem (ks. J. Jończyk), Wzgórza Krzesławickie (ks. F. Motyka), Bieżanów (ks. A. Sołtysik), Piaski Wielkie (ks. A. Lenik), Skawina (ks. Z. Tomczyk).

Oba przypisy zostały opracowane na podstawie: *Informacja o ilości ośrodków Duszpasterstwa Akademickiego w Krakowie i ich obsadzie personalnej*, 25.01.1973, k. 28, AKMKr., sygn. AKKW EIXb-2/41; *Lista ośrodków Duszpasterstwa Akademickiego w Krakowie*, 1978/79, k. 181, AKMKr., sygn. AKKW EIXb-2/127; *Wydział Duszpasterstwa*, AKMKr., b. sygn.; *Lista ośrodków Duszpasterstwa Akademickiego w Krakowie 1976*, AKMKr., b. sygn. [druk ulotny]; K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie*..., s. 217, 258–259, 268–270).

³³ Por. A. BONIECKI, *Krakowskie duszpasterstwo akademickie w latach 1964–1972*, w: *25 lat...*,

Charakter oraz zakres działalności duszpasterstw akademickich wywołał wzmożone zainteresowanie władz komunistycznych tymże ruchem³⁴. Metody stosowane przez Służby Bezpieczeństwa były zwykle podobne: studentów wzywano na przesłuchania i stwarzano im trudności na uczelniach. Zarówno na studentów, jak i duszpasterzy nakładane były kary pieniężne, a niekiedy nawet czasowe aresztowania, pojawiały się w prasie szykanujące artykuły, utrudniano wyjazdy na rekolekcje oraz zakazywano wizyt kołędowych. Inwigilację prowadzono również poprzez kolegów studentów należących do duszpasterstwa. Homilie z Mszy św. akademickich oraz konferencje rekolekcyjne i pielgrzymkowe nagrywano na magnetofony w celu wykorzystania ich jako materiał do oskarżeń w czasie przesłuchań³⁵.

Warto również zaznaczyć jeszcze jeden aspekt działalności duszpasterstw akademickich. Chociaż z założenia nie miały być one w żaden sposób organizacjami opozycyjnymi, to jednak ich wpływ na kształtowanie świadomości nie tylko religijnej, ale i społeczno-patriotycznej był znaczący³⁶. „Stowarzyszenia młodzieży katolickiej stanowiły w Krakowie ostatnie enklawy względnej swobody dla tej młodzieży, która nie chciała należeć do organizacji politycznych, ale

s. 35; K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 305-319, 431; *Informacja. Działalność duszpasterstwa akademickiego i studenckiego aktywu klerikalnego*, 26.11.1965, k. 216, IPN Kr., sygn. 08/250/1).

³⁴ Por. J. MARECKI, *Zakony pod presją bezpieki. Aparat bezpieczeństwa wobec wspólnot zakonnych na terenie województwa krakowskiego 1944–1975*, Kraków 2009, s. 303, 309; D. ZAMIATAŁA, *Zakony męskie w polityce władz komunistycznych w Polsce w latach 1945–1989*, t. II: *Działalność duszpasterska i społeczna zakonów w latach 1945–1989*, Warszawa 2012, s. 153, 159–167 (w książce tej zamieszczono obszerniejszą bibliografię i przypisy dotyczące akt Urzędu ds. Wyznań przechowywanych w Archiwum Akt Nowych w Warszawie).

³⁵ Od początku lat 70. Służby Bezpieczeństwa rozpoczęły zorganizowaną akcję rozpracowywania środowisk duszpasterskich młodzieży akademickiej. Akcja ta nosiła w Krakowie kryptonim „Wierni”. Miała na celu pozyskiwanie tajnych współpracowników, zarówno spośród studentów jak i duszpasterzy, a przede wszystkim dezintegrację grup duszpasterskich. Została zakończona w 1989 r. W DA „Karmel” w r. 1976 działał TW ps. „Ryszard” (por. *Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiekt[owej] krypt. „Wierni”*, 7.12.1976, k. 9, IPN Kr., sygn. 08/250/8; *Meldunek sygnałowy nr 353/89*, 20.10.1989, k. 52, IPN Kr., sygn. 08/250/8; D. WALUSIAK, *Kryptonim „Wierni”...*, s. 153, 161). W Toruniu „sprawa wstępno-operacyjna” mająca na celu inwigilację środowiska duszpasterstwa akademickiego miała kryptonim „Wiedza” (por. W. POLAK, *Działalność Służby Bezpieczeństwa wobec Toruńskich Duszpasterstw Akademickich*, w: *60-lecie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu*, red. Cz. Łąpicz, W. WRÓBLEWSKI, Toruń 2006, s. 190–216; K. JARKIEWICZ, *Program wychowawczy...*, s. 153; P. MARDYŁA, *Duszpasterstwo młodzieży w ramach Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży na terenie archidiecezji krakowskiej po II wojnie światowej: 1945–1989*, referat wygłoszony w czasie konferencji: *Duszpasterstwa środowiskowe; Kierunki i zadania Służby Bezpieczeństwa po zagadnieniu duszpasterstwa akademickiego*, 29.03.1972, k. 103, IPN Kr., sygn. 08/250/5; J. SOSNOWSKI, *Pismo do Naczelnika Wydziału III Komendy Wojewódzkiej MO w Krakowie*, 30.06.1962, k. 41, IPN Kr., sygn. 08/250/1).

³⁶ Por. J. M. RUSZJAR, „Beczka” – *Duszpasterstwo Akademickie...*, s. 43.

pragnęła działać społecznie. Młodzież ta chciała realizować w swoim środowisku cele nie tylko religijne, ale i kulturalno-społeczne³⁷.

Swoista walka o młodzież akademicką była walką o kształt przyszłej Polski, którą mieli tworzyć właśnie studenci. Dlatego też środowiska duszpasterstw akademickich były tak mocno inwigilowane i represjonowane przez władze komunistyczne³⁸.

Właśnie w związku z obawami przed inwigilacją oraz karami wobec członków, jak i duszpasterzy akademickich, nie dokumentowano dokładnie działalności duszpasterstw akademickich, stąd też brakuje niejednokrotnie dokładnych informacji na ich temat³⁹.

Jak podkreślał dr Jarosław Szarek, ważne było to, iż duszpasterstwa akademickie stwarzały niejako inną przestrzeń i jakość życia dla studentów. Szczególnie w latach 70., gdy społeczeństwo żyło w poczuciu inwigilacji i cenzury, duszpasterstwa stawiały sobie za cel tworzenie przestrzeni wolności, wzajemnego zaufania, solidarnej pomocy. Kościół katolicki, w tym szczególnie duszpasterstwa akademickie, dążyły do tworzenia poczucia jedności między ludźmi. Jednocześnie uczyły młodych ludzi krytycznego patrzenia na rzeczywistość i formułowania własnych ocen i sądów⁴⁰. Duszpasterstwa akademickie ukazywały studentom: „świat trwałych wartości”⁴¹. Renata i Bogusław Kapuścińscy mówiąc o swym członkostwie w DA „Karmel” w latach 80., zapisali: „Spotkania przenosiły nas do innego świata, byliśmy wolni”⁴².

3. KU WIERZE WE WSPÓLNOCIE

Formy współpracy z młodzieżą, prowadzone w karmelitańskim Duszpasterstwie Akademickim nie różniły się znacząco od działalności prowadzonej w innych krakowskich ośrodkach. Ksiądz Józef Jachimczak podkreślał, że duszpasterstwa akademickie miały niejako cztery główne funkcje, mające na celu formowanie życia wewnętrznego, poprzez liturgię, spotkania modlitewne, re-

³⁷ K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 426.

³⁸ Por. J. SZAREK, „Powstrzymać komunistyczną indoktrynację...”. Do młodzieżowych organizacji komunistycznych należały m.in.: Socjalistyczne Zrzeszenie Studentów Polskich (SZSP), Socjalistyczny Związek Młodzieży Wiejskiej (SZMW). Akademickie organizacje powiązane z polityczną ideologią: Związek Młodzieży Wiejskiej „Wici”, młodzieżówka PPR, Akademicki Związek Walki Młodych „Życie” (por. K. PAWLINA, *Młodzież i jej duszpasterze...*, s. 11–39; K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 36; K. BRODZKI, J. WOJNA, *Oazy. Ruch Światło – Życie*, Warszawa 1988, s. 9).

³⁹ Por. K. JARKIEWICZ, *Program wychowawczy...*, s. 149; też, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 15–16.

⁴⁰ Por. J. SZAREK, „Powstrzymać komunistyczną indoktrynację...”.

⁴¹ K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 431.

⁴² List Renaty i Bogusława Kapuścińskich.

kollekcje, dni skupienia. Kładziono nacisk na formację intelektualną poprzez wykłady, konferencje, koła dyskusyjne, podczas których poruszano tematy z zakresu teologii, filozofii, etyki, a także historii. Na wykłady nieraz zapraszano gościnnie specjalistów z danej dziedziny. Niekiedy organizowano również audycje radiowe, wystawy okolicznościowe, pokazy filmów i slajdów. Starano się wdrażać studentów do praktycznego zaangażowania apostolskiego poprzez uczestnictwo w scholach, grupach charytatywnych, grupach turystycznych. Ważnym elementem było również zachęcanie studentów do samokształcenia⁴³. Zajęcia były zróżnicowane, tak by każdy z uczestników mógł znaleźć najbardziej odpowiednie dla siebie formy.

Istotnym aspektem było wprowadzenie na przełomie lat 50. i 60. w duszpasterstwach akademickich bardziej indywidualnego podejścia do pracy z młodzieżą⁴⁴. Od początku lat 70., aż po 80. wpływ na kształt form duszpasterskich w DA miał ruch oazowy i reformy Soboru Watykańskiego II. Natomiast lata 80. charakteryzowały się ożywieniem spotkań religijnych o charakterze masowym, tzn. takich, które dawały poczucie wspólnoty i jednoczyły ludzi w dążeniu do wspólnego celu⁴⁵.

Rok akademicki we wspólnocie DA „Karmel” rozpoczynał się Mszą św. w kościele pw. Niepokalanego Poczęcia NMP. Po Mszy św. studenci spotykali się w sali św. Anny. Spotkanie to miało na celu odnowienie znajomości członków DA oraz ustalenie planu cotygodniowych spotkań na nowy rok akademicki⁴⁶.

Karmelitańskie DA organizowało osobne rekolekcje adwentowe i wielkopostne dla studentów już od lat 70.⁴⁷. W kwietniu 1979 r. nauki rekolekcyjne dla studentów głosił o. Edmund Wrześciński. W następnym roku, również w kwietniu, odbyły się czterodniowe rekolekcje: „liczba uczestników była rzędu kilkudziesięciu. Nad całością czuwał o. Placyd [Ogórek]”⁴⁸. W roku 1982 rekolekcje trzydniowe odbywały się na początku kwietnia, o godz. 20, nauki głosił

⁴³ Por. J. JACHIMCZAK, *Życie religijne młodzieży akademickiej i jej postawy*, w: 25 lat..., s. 18; *Słowo Duszpasterzy Akademickich do studentów Miasta Krakowa*, [1977/1978], k. 179, AKMKr, sygn. AKKW EIXb-2/126; K. WOJTYŁA, *Słowo na początek roku akademickiego*, 27.09.1978, k. 198–201, AKMKr, sygn. AKKW EIXb-2/134; T. USZYŃSKI, *Obecny kształt...*, s. 18–21; *O Duszpasterstwie, jakie znamy*, w: *Jak przekazywać Ewangelię...*, s. 28.

⁴⁴ Por. K. JARKIEWICZ, *Program wychowawczy...*, s. 154; S. PUCHAŁA, *Duszpasterstwo Akademickie...*, s. 64.

⁴⁵ Zob. A. PRZYBECKI, *Urzeczywistnianie się Kościoła...*, s. 63–67, 74; por. J.M. DYDUCH, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Konferencji Episkopatu Polski*, Kraków 2007, s. 57.

⁴⁶ Por. *Kronika Duszpasterstwa Akademickiego*, [rps, Kraków 1980–1982], s. nlb. [3, 26], AKK, b. sygn. Sala św. Anny została wybudowana w roku 1949 podczas prac przy przebudowie furty klasztornej (por. *Ogród Boży...*, s. 19).

⁴⁷ Pierwsza wzmianka w kronice klasztoru dotyczy rekolekcji w roku 1976 (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 178, 208, 214).

⁴⁸ Tamże, s. 267, por. s. 235, 264.

o. A. Dąbrowski, a w roku następnym kapucyn o. dr Salezy Kafel⁴⁹. Wielkopostne nauki rekolekcyjne głosił w roku 1992 o. Alojzy Olszewski, a w roku kolejnym, 1993, o. Stanisław Plewa⁵⁰. W roku 1994 o. Andrzej Ruszała⁵¹ zorganizował trzydniowe rekolekcje dla studentów na rozpoczęcie nowego roku akademickiego. Uczestniczyło w nich każdego dnia około stu osób. W ostatnim dniu, po zakończeniu rekolekcji, zaproszono studentów do sali św. Anny na spotkanie przy herbacie. W ten sposób zachęcano nowych studentów do uczestnictwa w spotkaniach duszpasterstwa akademickiego⁵².

W latach 90. rekolekcjom towarzyszyły również inne wydarzenia ewangelizacyjne i kulturalne. W kwietniu 1995 r., rekolekcje studenckie prowadziła, zaproszona przez duszpasterza akademickiego o. Andrzeja Ruszałę, francuska Wspólnota Błogosławieństw. Oprócz konferencji w kościele organizowane były wówczas również specjalne spotkania ze studentami Akademii Ekonomicznej. „Rekolekcje cieszyły się ogromnym zainteresowaniem. Przez wszystkie dni nasz kościół był pełen uczestników”⁵³. W roku 1996 rekolekcje prowadziła grupa ewangelizacyjna z Łodzi „Mocni w Duchu” pod przewodnictwem o. Józefa Kozłowskiego SJ. W ostatnim dniu rekolekcji odbył się koncert w wykonaniu członków grupy ewangelizacyjnej. Na wielkopostnych rekolekcjach dla studentów w 2000 r., prowadzonych przez o. Jarosława Kupczaka OP, została przedstawiona inscenizacja teatralna⁵⁴. W następnym roku rekolekcje wielkopostne głosił ks. Jean Roger Balou z Konga Brazzaville: „Nauki cieszyły się dużą popularnością”⁵⁵.

⁴⁹ W roku akademickim 1981/1982 w Krakowie działały 34 ośrodki DA, jednak w czasie wielkopostnym tylko w 20 kościołach były prowadzone osobne rekolekcje dla studentów (por. *Wydział Duszpasterstwa. Wielkopostne Rekolekcje Akademickie w Krakowie w Roku Jubileuszowym 600-lecia Matki Bożej Jasnogórskiej 1982*, AKMKr., b. sygn. [druk ulotny]; *Wielkopostne Rekolekcje Akademickie w Krakowie 1983 w Roku Jubileuszowym 1950-lecia Odkupienia* [druk ulotny]; *Lista Ośrodków Duszpasterstwa Akademickiego w Krakowie 1981/82*, „W Kręgu. Pismo Duszpasterstwa Akademickiego”, 1982, nr 1, s. 43–46).

⁵⁰ Stanisław Plewa – o. Stanisław od św. Bernadetty (ur. 1957), święcenia kapłańskie przyjął w 1984 r. (por. *Karmelici Bosi 1971–1990. Pismo o. B.Z. Deca do Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, 29.12.1989, [b.s.], AKMKr., b. sygn.; *Kronika [klasztoru]...*, s. 591, 609; *Katalog Polskiej Prowincji Karmelitów Bosych. Stan: 15 października 1985*, Warszawa 1985, s. 37; AKP, sygn. 40/9).

⁵¹ Andrzej Ruszała był duszpasterzem akademickim w Krakowie w latach 1994–1995 (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 683; List o. Andrzeja Ruszały OCD, 28.08.2012, APA).

⁵² *Kronika [klasztoru]...*, s. 657.

⁵³ Tamże, s. 676.

⁵⁴ Sztuka teatralna na podstawie książki DANIELA ANGE'A pt. *Zraniony Pasterz*, w reżyserii Urszuli Soból, która napisała scenariusz wraz z Magdaleną Zagórką (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 700, 853, 874).

⁵⁵ Tamże, s. 881.

W latach 2003–2007 członkowie DA odwiedzali akademiki, by w ten sposób informować studentów o zbliżających się rekolekcjach i zapraszać do uczestnictwa w nich⁵⁶.

Dla formacji religijnej studentów należących do DA organizowano dni skupienia. Często urządzone były one w Czernej. W latach 70. były współorganizowane również z innymi duszpasterstwami akademickimi⁵⁷. W marcu 1981 r. po wielkopostnych dniach skupienia zapisano w *Kronice* DA: „W poważnej, spokojnej atmosferze przygotowywaliśmy się do zbliżających się świąt”⁵⁸. Studenci odprawili wówczas m.in. nabożeństwo drogi krzyżowej, której stacje znajdowały się w pobliżu klasztoru Karmelitów Bosych. Podobnie w marcu 1982 r. wielkopostne dni skupienia odbyły się także w Czernej⁵⁹.

Chlubną tradycją stał się udział studentów z DA w nocnych czuwaniach organizowanych w kościele pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w intencji Ojca Świętego i ojczyzny. Czuwania rozpoczynały się 7 grudnia o godzinie 17.30 i trwały do 5 rano dnia następnego. Studenci i młodzież pracująca miała zwykle wyznaczoną godzinę adoracji. Kronikarz klasztoru Karmelitów Bosych zapisał pod datą 7/8 grudnia 1978 r.: „adoracja udała się pięknie; spowiedź trwała całą noc. O tym corocznym darze N[aszej] Prowincji został powiadomiony Ojciec Św[ięty]”⁶⁰. W 1984 r. zanotowano taką opinię: „Udział w adoracji był dość liczny. Organizacja niestety była niezbyt dobra”⁶¹. W 1992 r. zorganizowanie czuwania powierzono klerykom karmelitańskim, wspomaganym „przez studentów z duszpasterstwa akademickiego”⁶². W dniach 10–11 grudnia 1994 r. odbyło się nocne czuwanie modlitewne przygotowane również przez kleryków karmelitańskich i studentów z duszpasterstwa akademickiego. Tematem spotkania była „modlitwa osobista”. Konferencję wygłosił o. Andrzej Ruszała. W programie czuwania był czas na adorację, odśpiewanie akatysty, modlitwę spontaniczną uczestników, Eucharystię, agapę i jutrznię. „Uczestniczyli w niej przedstawiciele kilku zgromadzeń zakonnych i środowisk akademickich”⁶³.

Pomimo iż – zgodnie z ustawą rządową z 29 marca 1962 r. – tzw. „turystyka religijna” była silnie ograniczana w czasach komunistycznych, wiele duszpa-

⁵⁶ List o. Andrzeja Szewczyka OCD, 4.09.2012 r., APA.

⁵⁷ List o. Placyda Ogórka OCD.

⁵⁸ *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [12].

⁵⁹ Por. tamże, s. nlb. [31].

⁶⁰ Godzina ta zmieniała się w ciągu lat w zależności od planu adoracji: w 1978 r. wyznaczona była od 20.30 do 21.30, a w 1984 r. była ustalona na od 21.30 do 22.30. Do stałych elementów planu czuwań nocnych należały: Apel Jasnogórski o 21.00, pół godziny po północy Msza św., adoracja, akatyst, celebrowanie słowa Bożego, różaniec, jutrznia (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 231, 416–417, 629).

⁶¹ Tamże, s. 417.

⁶² Tamże, s. 603.

⁶³ Tamże, s. 663; por. s. 725.

sterstw akademickich, w tym również krakowskie DA „Karmel”, organizowało wspólne wyjazdy o charakterze religijnym⁶⁴. W latach 70. i 80. organizowane były regularnie wyjazdy do Częstochowy w ramach Ogólnopolskich Pielgrzymek Młodzieży Akademickiej na Jasną Górę. Studenci nocowali wówczas zwykle w domach prywatnych⁶⁵.

Znaczącym wydarzeniem w życiu karmelitańskiego duszpasterstwa akademickiego był, zorganizowany w 1991 r. przez ówczesnego duszpasterza o. Jan Malickiego, wyjazd do Rzymu na kanonizację o. Rafała Kalinowskiego⁶⁶. W roku akademickim 1996/1997 planowany był również „Opłatek” w Krośnicy k. Krościenka⁶⁷.

Dla głębszej formacji religijnej organizowano konferencje tematyczne. W latach 1975–1980 zapraszani byli prelegenci z odczytami, m.in. biblista ks. Adam Śmigielski oraz historyk i znawca dziejów zakonu karmelitańskiego o. Benignus Wanat OCD⁶⁸. W drugiej połowie lat 70. studenci-członkowie DA sami przygotowywali prezentacje i omówienia tematów ważnych dla młodych ludzi, dotyczących m.in. etyki chrześcijańskiej, moralności oraz tematów z cyklu „miłość – małżeństwo – rodzina”⁶⁹.

Program cotygodniowych spotkań DA „Karmel” zmieniał się w przeciągu lat. W okresie, gdy duszpasterzem akademickim był o. Stefan Skórnoń, spotkania odbywały się raz w tygodniu. Po Mszy św. były konferencje, których tematyka dotyczyła liturgii i sakramentów. Po nich następowały luźne dyskusje na

⁶⁴ Por. Ustawa z dn. 29.03.1962 r. o zgromadzeniach, Dz.U. nr 20, poz. 89; zmiana: Dz.U. z 1971 r., nr 12, poz. 115; tekst ustawy w: *Konstytucja i podstawowe akty ustrojowe Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, oprac. F. Siemiński, W. Skrzydło, J. Ziemiński, według stanu prawnego na l.10.1978 r., Warszawa 1978, s. 455–460.

„Organizowanie zgromadzeń religijnych poza lokalami przeznaczonymi wyłącznie do celów kultu, a więc z reguły w miejscach publicznych, uzależnione było od uzyskania zezwolenia organów administracji lokalnej (naczelnik gminy lub miasta). Dotyczyło to przede wszystkim procesji i pielgrzymek. Jeżeli zgromadzenie sprzeciwiało się przepisom ustawy i ustaw karnych, było sprzeczne z interesem społecznym albo zagrażało bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu, organ administracyjny mógł wydać zakaz jego odbycia” (M. PIETRZAK, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 1999, s. 191). Duszpasterze i studenci uczestniczący w spotkaniach religijnych poza gmachem kościoła, byli wzywani przez funkcjonariuszy SB i często karani sankcjami za naruszanie porządku; zabronione było m.in. śpiewanie pieśni religijnych, odprawianie nabożeństw lub wygłaszanie konferencji religijnych w plenerze (por. K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 330–331).

⁶⁵ *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [14]; List o. Placyda Ogórka OCD.

⁶⁶ Ojciec Jan Malicki był duszpasterzem akademickim w krakowskim klasztorze od 1 września 1990 r. (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 571, 576). Jego poprzednikiem do czerwca 1990 r. był o. Stefan Skórnoń (ur. 1952) (por. *Karmelici Bosi 1971–1990, Pismo o. S. Skórnoğa do Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, 20.07.1989, [b.s.], AKMKr, b. sygn.; *Kronika [klasztoru]...*, s. 551).

⁶⁷ *Program spotkań w D.A. „Karmel”*, [b.d., 1996], AKK, b. sygn. [druk ulotny].

⁶⁸ List o. Placyda Ogórka OCD.

⁶⁹ Tamże.

tematy wiary oraz aktualnych problemów społecznych⁷⁰. W 1992 r., we wtorki odbywały się w DA „Karmel” spotkania dyskusyjne, a czwartki były dniami spotkań modlitwanych, połączonych z wspólną Mszą św. W roku akademickim 1994/1995, jak stwierdził ówczesny duszpasterz o. Andrzej Ruszała, spotkania miały „charakter bardziej spotkań modlitwanych, katechezy dotyczyły duchowości karmelitańskiej”⁷¹. W roku akademickim 1996/1997 program spotkań DA Karmel przewidywał dwa spotkania cotygodniowe. W poniedziałki odbywała się medytacja w kaplicy Matki Bożej Ostrobramskiej w godz. 18.00–19.00. Spotkania wtorkowe zaczynały się zawsze o godz. 19.00, jednak ich program był rozpisany według powtarzalnego planu: pierwsze wtorki miesiąca – Eucharystia, drugie – spotkania modlitewne oraz grupy dzielenia, trzecie – adoracja Najśw. Sakramentu oraz grupy dzielenia, czwarte – spotkania modlitewne oraz grupy dzielenia⁷². W roku akademickim 1996/1997 w Krakowie działało osiemnaście ośrodków duszpasterstwa akademickiego. W DA „Karmel” spotkania prowadzili wówczas o. Piotr Nyk oraz br. Wojciech Ferduła⁷³. W kolejnych latach duszpasterzami akademickimi byli o. Jerzy Zieliński, o. Rafał Myszkowski, o. Maciej Jaworski⁷⁴, a następnie w latach 2003–2007 o. Andrzej Szewczyk⁷⁵.

Spotkania odbywały się wówczas we wtorki po wieczornej Mszy św⁷⁶. Na spotkania najczęściej zapraszani byli goście wygłaszający konferencje lub dający świadectwa, po czym w grupie akademickiej następowała dyskusja – „rozmowa przechodząca w agapę trwającą często do 23 godz.”. Z czasem dodano spotkania w czwartki, podczas których czytano fragmenty czytań z najbliższej niedzieli

⁷⁰ List o. Stefana Skórnoga OCD.

⁷¹ List o. Andrzeja Ruszały OCD, 28.08.2012, APA.

⁷² *Program spotkań w D. A. „Karmel”*, b.d. [1996].

⁷³ *Por. Ośrodki Duszpasterstwa akademickiego w Krakowie 1996/97*, b.d [1996], AKK, b. sygn. [druk ulotny]. W tym dokumencie wymienione zostały ośrodki: Kolegiata Akademicka św. Anny, parafia św. Judy Tadeusza – Czyżyny, parafia św. Brata Alberta, parafia Dobrego Pasterza, bazylika Dominikanów – DA „Beczka”, bazylika Franciszkanów – DA „Świętego Franciszka z Asyżu”, parafia św. Szczepana – DA „Arka”, bazylika Jezuitów – DA „WAJ”, parafia Matki Bożej z Lourdes – DA „Na Miasteczku”, kościół Karmelitów Bosych – DA „Karmel”, parafia św. Maksymiliana Mistrzejowice – DA „Maximilianum”, parafia Matki Bożej Królowej Polski, parafia Miłosierdzia Bożego – DA Akademii Medycznej, parafia św. Stanisława Kostki – DA „Spes”, kościół św. Marka, kościół Redemptorystów – DA „Na Górze”, parafia Jana Chrzciciela, kościół Paulinów Na Skałce – DA „Skałka”. Piotr Nyk – o. Piotr od Matki Bożej Loretańskiej (ur. 1970); (por. *Katalog...*, Kraków 1997, s. 15, AKP, sygn. AP40/12).

⁷⁴ *Zob. Katalog...*, s. 23–25; *Kronika [klasztoru]...*, s. 852, 873.

⁷⁵ Jego następcą był o. Jan Krawczyk. Braćmi zakonnymi pomagającymi w przeciągu tych lat byli: Łukasz Strzyż, Oleg Kondratiuk, Łukasz Piskulak, Marek Kozłowski, Piotr Ścibor, Łukasz Nowak, Krzysztof Żywczyński. Przez rok pomagały w duszpasterstwie również siostry karmelitanki misjonarki: s. Lidia Wrona i s. Jadwiga Woźnicka (por. List o. Andrzeja Szewczyka OCD, 4.09.2012 r., APA; *Kronika [klasztoru]...*, s. 852, 873; *Katalog...*, s. 23–25).

⁷⁶ Od roku akademickiego 1999/2000 spotkania duszpasterstwa odbywały się we wtorki o godzinie 19 (por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 811, *Duszpasterstwo akademickie „Karmel”. Program spotkań w I sem. 1999/2000*, [b.m, b.d.], AKK, b. sygn. [druk ulotny]).

w formie *lectio divina*. W tym też czasie niedzielna Msza św. o godz. 18.00 stała się Mszą akademicką. Do zwyczajów należał udział w inicjatywach podejmowanych wspólnie przez krakowskie duszpasterstwa akademickie, np. droga krzyżową ulicami miasta, Droga Światła z Wawelu na Skałkę. Tradycją było również błogosławienie przez duszpasterza w okresie bożonarodzeniowym mieszkań studentów, zarówno w akademikach, jak i w wynajętych kwaterach⁷⁷.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż Duszpasterstwo Akademickie „Karmel” nie wyróżniało się z mozaiki krakowskich ośrodków duszpasterskich dla studentów ani pod względem liczby uczestników, ani sposobu form pracy duszpasterskiej.

Co zatem wyróżniało DA „Karmel”? Wydaje się, iż najważniejszą cechą różniącą było zapoznawanie studentów z duchowością Karmelu Terezańskiego: ukazywanie studentom drogi modlitwy wewnętrznej i kontemplacyjnej, promowanie kultu maryjnego i nabożeństwa szkaplerznego, rozważania Pisma Świętego, a co za tym idzie, wdrażanie studentów do odpowiedzialnego i sumiennego wypełniania swych obowiązków nie tylko religijnych, ale i codziennych, związanych z życiem społecznym, naukowym, kulturalnym. Duszpasterstwo „Karmel” miało zatem wpływ nie tylko na formację religijną studentów, lecz także wpływało pośrednio na ich postawę społeczno-patriotyczną.

4. RADOŚĆ WE WSPÓLNOCIE

Jak już wspomniano wyżej, jednym z celów, jakie stawiały sobie duszpasterstwa akademickie, było tworzenie poczucia jedności, solidarności i wspólnoty⁷⁸. Stąd też w DA „Karmel” urządzone były spotkania o charakterze integracyjnym.

W 1980 r. właśnie podczas zabawy andrzejkowej studenci urządzili swoje otrzęsiny. Zaproszeni przez o. Wacława Lecha⁷⁹, studenci karmelitańskiego DA z Warszawy zorganizowali dla swych krakowskich kolegów „pasowanie” na

⁷⁷ Por. List o. Andrzeja Szewczyka OCD; *Kronika [klasztora]...*, s. 910, 920.

⁷⁸ Zob. J. SZAREK, „Powstrzymać komunistyczną indoktrynację...”.

⁷⁹ Wacław Lech – o. Wacław od św. Stanisława bpa Męczennika (ur. 1948). W latach 1974–1984 pełnił funkcje katechety młodzieży szkół średnich oraz był duszpasterzem akademickim we Wrocławiu, Warszawie, Krakowie, Łodzi. Od października 1980 r. do 1982 był duszpasterzem akademickim w DA „Karmel” w Krakowie (por. *Karmelicy Bosi 1971–1990. Pismo o. B.J. Wanata do Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, 25.06.1984, [b.s.], AKMKr., b. sygn.; *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [3]; *Katalog*, Warszawa 1985, s. 36, AKP, sygn. AP40/9; K. KUPIŚ, *O. Wacław Lech nagrodzony*, „Niedziela w Chicago” 49/2006, www.niedziela.pl/arttykul_w_niedzieli.php?doc=ed200649&nr=8 [dostęp: 28.12.2012]; *Polski Karmelita w Chicago. Z o. Wacławem Lechem rozmawiała Anna Dąbrowska*, „Niedziela w Chicago” 13/2005, www.niedziela.pl/arttykul_w_niedzieli.php?doc=ed200513&nr=20 [dostęp: 28.12.2012]). Jego następcą był o. Arkadiusz od św. Pawła – Paweł Gierut (por. *Katalog...*, Warszawa 1982, s. 16, 46, AKP, sygn. AP40/8; rozmowa z o. Jerzym Zielińskim OCD, 6.02.2013).

członków duszpasterstwa akademickiego⁸⁰. W czasie tej zabawy „wszyscy bawili się wspaniale przy dźwiękach muzyki” – jak zanotowała ówczesna kronikarka i członkini DA⁸¹. Podobnie w 1999 r. odbyły się „huczne Andrzejki”, a w marcu 2000 r. zorganizowano zabawę ostatekową, na której uczestnicy „bawili się do samej północy”⁸². Organizowano też zabawy mikołajkowe⁸³.

Na część spotkań zapraszani byli goście. Ponadto, w 1982 r. na wieczór o charakterze integracyjno-rozrywkowym został zaproszony Andrzej Rosiewicz. Goście obdarowywani byli upominkami od wspólnoty DA⁸⁴. W 1994 r. duszpasterstwo gościło członków Wspólnoty Błogosławieństw z francuskiej miejscowości Mortain, z którymi 13 grudnia zorganizowano wspólny wieczór modlitewny⁸⁵.

Elementem integracji i wspólnej zabawy były również wyjazdy w czasie weekendów majowych. Członkini DA napisała krótką relację z jednego z takich wyjazdów:

„W maju [1981 r.] zaplanowaliśmy wycieczkę poza Kraków. Postanowiliśmy pojechać w kierunku Tyńca. Lecz kiedy wyruszyliśmy z klasztoru, rozszalała się taka burza, że zanim doszliśmy do przystanku tramwajowego, wszyscy byliśmy przemoczeni do przysłowiowej «suchej nitki». Właściwie pozostało nam tylko zawrócić, porzucając nadzieję na miłe spędzenie wieczoru. Ale nie, postanowiliśmy pojechać. W świetnych humorach dojechaliśmy do «skałek» koło Tyńca. I nagle – rozpogodziło się, było ciepło, prawdziwie wiosennie. Rozpaliliśmy ognisko i przy dźwiękach gitary, zjadaliśmy «pieczone». Gdy zrobiło się późno, postanowiliśmy wracać, ale okazało się, że ostatni autobus... nie przyjechał. Cóż więc nam pozostało? Pomaszzerowaliśmy na nogach, ale z uśmiechem na ustach. Około 2 w nocy byliśmy znów na Rynku Dębnickim, a stamtąd przyjechaliśmy już tramwajem na miejsce. Byliśmy bardzo zadowoleni z naszej majówki, a może tym bardziej, że spotkało nas tyle przygód”⁸⁶.

W weekend majowy 1982 r. studenci pojechali wynajętym autokarem na kilkudniowy wyjazd w Góry Świętokrzyskie, zwiedzając m.in. jaskinię Raj, zamek w Chęcinach i pielgrzymując leśnym szlakiem do sanktuarium Świętego Krzyża. W kronikarskim wspomnieniu zanotowano: „We wspaniałych humorach,

⁸⁰ Por. *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [4].

⁸¹ Por. tamże, s. nlb. [5].

⁸² *Kronika [klasztoru]...*, s. 851, por. tamże, s. 837, 888, 897, 910.

⁸³ Por. tamże, s. 111; *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [6].

⁸⁴ Por. *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [32].

⁸⁵ Por. *Kronika [klasztoru]...*, s. 663.

⁸⁶ *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [15–17].

bardzo zadowoleni, powróciliśmy do domów”⁸⁷. Odbywały się również „spontaniczne” wyjazdy do Czernej i w góry w okolice Zakopanego⁸⁸.

W dniach 10–12 maja 1996 r. studenci wyjechali wraz z duszpasterzem do Gronia, k. Bukowiny Tatrzańskiej: „Dla studentów jest to ostatnia możliwość wyjazdu wspólnego tuż przed sesją egzaminacyjną”⁸⁹. W liczne wyjazdy duszpasterstwa obfitował zwłaszcza rok 1999. We wrześniu odbył się wyjazd w Beskid Żywiecki, na październik planowany był wyjazd do Bukowiny Tatrzańskiej, na grudzień trzydniowy wyjazd do Kościeliska. Również Sylwester zamierzano spędzić wspólnie w górach⁹⁰. W *Kronice* klasztornej czytamy, iż informując o wyjeździe duszpasterstwa na Bukowinę, „podkreślano, że głównym celem tej imprezy będzie szukanie śladów obecności Pana Boga w życiu człowieka i w naturze. Wyjazd ten ma się również przyczynić do większej integracji wspólnoty Duszpasterstwa Akademickiego”⁹¹.

Na zakończenie roku akademickiego organizowane były spotkania o charakterze zabawy. W 1993 r. zapisano, iż na zamknięciu roku akademickiego w czerwcu „na skromnej, ale wesołej agapie przygotowanej przez studentów z «Duszpasterstwa akademickiego» w sali św. Anny zebrało się ok. 25 osób”⁹². Natomiast na spotkaniu kończącym rok akademicki w czerwcu 1995 r. „Wspólnotę akademicką ubogacił swoją obecnością br. Zachariasz z Rwandy, który dzielił się sytuacją Kościoła w Afryce”⁹³.

Warto tu podkreślić, iż krakowskie wspólnoty DA pomagały materialnie zagranicznym misjom katolickim. Utrzymywano kontakty z polskimi misjonarzami: „Do najbardziej zaangażowanych w tę akcję duszpasterstw należało DA «Karmel» przy ul. Rakowickiej oraz DA «Na Piasku» przy ul. Karmelickiej. Studenci uczestniczyli w pakowaniu lekarstw, podtrzymywaniu korespondencji z misjonarzami, jeździli na parafie wiejskie z pogadankami o misjach”⁹⁴. Ponadto studenci DA „Karmel”, praktykując miłość bliźniego, odwiedzali swego duszpasterza w szpitalu, gdy ten złamał nogę w trakcie przejażdżki rowerem po klasztornym dziedzińcu⁹⁵.

⁸⁷ Tamże, s. nlb. [34–35].

⁸⁸ Por. List o. Stefana Skórnoja OCD; *Informacja. Działalność duszpasterstwa akademickiego i studenckiego aktywnu klerikalnego*, 26.11.1965, k. 216, IPN Kr., sygn. 08/250/1.

⁸⁹ Duszpasterzem akademickim w l. 1995/1996 był o. Sławomir Chudzik (zob. *Kronika [klasztoru]...*, s. 705, 712).

⁹⁰ Por. tamże, s. 811; *Duszpasterstwo Akademickie „Karmel”. Program spotkań w I semestrze 1999/2000...*

⁹¹ *Kronika [klasztoru]...*, s. 819, por. tamże, s. 852; List o. Andrzeja Szewczyka OCD.

⁹² *Kronika [klasztoru]...*, s. 618, por. tamże, s. 599.

⁹³ Tamże, s. 687.

⁹⁴ K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 319.

⁹⁵ „Nasz wesoły Ojciec [o. Waław Lech] złamał bowiem nogę, czy to z powodu niesfornej sutanny, czy też braku znajomości zasad jazdy na rowerze – tego się chyba nigdy nie dowiemy. Dość na tym, że musiał długi czas pobyc w szpitalu” (*Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [25]).

Opisane w tej części przejawy aktywności DA „Karmel” miały na celu przed wszystkim integrację wspólnoty członków-studentów, budowanie wspólnoty, ale również stworzenie możliwości wspólnego odpoczynku od nauki, poprzez aktywne spędzenie wolnego czasu. Jednocześnie aktywizowały jej członków, zachęcały do poczucia odpowiedzialności za wspólnotę, nie tylko DA, ale i całego Kościoła.

5. INNE PRZEJAWY AKTYWNOŚCI DA „KARMEŁ”

Wydaje się, że niezwykle ważny aspekt stanowiło wspólnie przeżywanie wydarzeń, które były bardzo znaczące zarówno dla ówczesnej Polski, jak i świata: zamach na Ojca Świętego Jana Pawła II (13 maja 1981 r.), śmierć prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego (28 maja 1981 r.) czy wprowadzenie stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.), fala strajków i demonstracji antykomunistycznych. Po zamachu na Papieża zanotowano w *Kronice* DA: „Cała Polska, cały świat łączył się w tych dniach z Janem Pawłem II [...] Ból i nadzieja były w Kościołach, ból i nadzieja były w domach. Była też wiara w moc człowieka, moc jego godności i miłości do innych”⁹⁶. Zapis ten świadczył w pewien sposób o postawie społecznej i świadomości obywatelskiej młodych członków krakowskiego DA.

Prawdopodobnie przynajmniej część studentów-członków DA „Karmel” należała w latach 80. do Niezależnego Zrzeszenia Studentów, o czym może świadczyć przepisanie do kroniki DA listu członków Studenckiego Społecznego Komitetu Juwenaliowego NZS w sprawie odwołania juwenaliów w 1981 r. na znak sprzeciwu wobec zamachu na Ojca Świętego oraz ogłaszającego Biały Marsz Pokoju. Członkowie DA brali również udział w strajkach studenckich⁹⁷.

Ze względu na lokalizację klasztoru Karmelitów Bosych w Krakowie i głównego gmachu obecnego Uniwersytetu Ekonomicznego, to właśnie studenci tej uczelni mogli być objęci w pierwszej kolejności karmelitańską opieką duszpasterską. Wraz z przemianami ustrojowymi na przełomie lat 80. i 90. XX w. zmieniał się charakter współpracy pomiędzy Akademią Ekonomiczną i klasztorem, co wpływało pośrednio na studentów z DA. Pod datą 22 stycznia 1991 r. kronikarz zapisał w kronice klasztornej: „Zmienia się powoli rzeczywistość w naszej ojczyźnie. Akademia Ekonomiczna zaprosiła oficjalnie o. Przeora na uroczysty wieczór kolęd w Auli Akademii”⁹⁸. Ze swej strony Akademia wysy-

⁹⁶ *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [19], por. tamże, s. [18–24, 28].

⁹⁷ Por. tamże, s. nlb. [20, 27–30]; List o. Wacława Lecha OCD, 3.01.2013, APA. Dr Jarosław Szarek stwierdził, iż na terenie Krakowa wielu członków NZS było wychowankami duszpasterstw akademickich (por. J. SZAREK, „Powstrzymać komunistyczną indoktrynację...”, *Duszpasterstwo Akademickie dzisiaj*, red. M. Skwarnicki, w: *Jak przekazywać Ewangelię...*, s. 35; por. D. ZAMIATAŁA, *Zakony męskie...*, t. II, s. 158).

⁹⁸ *Kronika [klasztoru]...*, s. 555.

łała imienne zaproszenia do przeora klasztoru, a chór akademicki uczestniczył w uroczystościach odbywających się w kościele Karmelitów Bosych. W kościele odbywały się Msze św. inauguracyjne roku akademickiego na Akademii Ekonomicznej⁹⁹. We Mszy św. uczestniczyli zarówno studenci uczelni, jak i grono profesorskie. Na rekolekcjach wielkopostnych w 2001 r., oprócz studentów byli obecni także „przedstawiciele władz Akademii Ekonomicznej z Rektorem na czele”¹⁰⁰. Niezwykle ważnym wydarzeniem była krótka wizyta Ojca Świętego Jana Pawła II na Akademii Ekonomicznej (17 czerwca 1999 r.) i rozmowa z grupą karmelitów bosych, w której Papież powiedział żartobliwe słowa: „Zawsze zastanawiałem się nad tym, skąd ta koniunkcja – z jednej strony karmelici bosci, z drugiej akademicy. Ekonomia na bosaka...”¹⁰¹.

Członkowie Duszpasterstw Akademickich niejednokrotnie nawet po zakończeniu edukacji uniwersyteckiej nadal utrzymywali kontakty ze swoimi duszpasterstwami. Absolwenci „Beczki” zawiązali w 1978 r. Sekcję Kultury KIK, a w swym statucie napisali: „Duszpasterstwo jest domeną studentów, a czas nieubłagane odsuwa nas z pewnych etapów życia. Te zaś niosą nowe problemy, a potencjalna energia młodości w parze z dorosłością domagają się samodzielnego sprawdzenia swoich możliwości. [...] Jest w nas tęsknota do życia wypełnionego, choć w części wartościami, które wykraczały poza ludzką codzienność, pragnienie wyrwania się ku swobodzie myśli, etc., zapomnienia o tym wszystkim, co nas wiecznie dręczy i wciąga w bezustanną konsumpcję”¹⁰².

Świadectwem znaczenia, jakie miało Duszpasterstwo Akademickie „Karmel” w życiu jego członków, jest fakt, iż wielu z nich po zakończeniu studiów akademickich nadal utrzymywało kontakt z duszpasterstwem: „Związani z DA «Karmel» spotykali się co roku w wakacje w Czernej na spotkaniu poszczególnych roczników”¹⁰³. W *Kronice* klasztoru zapisano, iż na pierwsze powakacyjne spotkanie duszpasterstwa 1 września 1999 r. przybyli „starzy weterani” – Ci, którzy ukończyli już studia. Zastanawiali się nad tym, co dalej czynić ze swoją formacją chrześcijańską”¹⁰⁴. 9 listopada 1999 roku Duszpasterstwo Akademickie zorganizowało spotkanie dla wszystkich dotychczasowych jej uczestników i duszpasterzy¹⁰⁵.

⁹⁹ Tamże, s. 557, 599, 633, 636; por. *Kronika Duszpasterstwa...*, s. nlb. [26].

¹⁰⁰ Tamże, s. 881.

¹⁰¹ *Kronika [klasztoru]...*, s. 691; por. Czwartek, 17 czerwca 1999, *Ostatni dzień pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Ojczyzny*, <http://mateusz.pl/jp99/pd/0617/> [dostęp: 16.09.2013].

¹⁰² K. JARKIEWICZ, *Duszpasterstwa Akademickie...*, s. 421.

¹⁰³ Podobnie absolwenci związani z WAJ-em, spotykali się na rekolekcjach, Mszach św., wyjazdach (por. tamże).

¹⁰⁴ *Kronika [klasztoru]...*, s. 794.

¹⁰⁵ Wzięło w nim udział około siedemdziesięciu byłych studentów. Spośród byłych duszpasterzy akademickich przyjechali między innymi o. Sławomir Chudzik, o. Anastazy Gęgotek, o. Stanisław Plewa. Program spotkania obejmował wspólną Mszę św., adorację Najświętszego Sakramentu, wysłuchanie referatu o. Karola Kraja oraz agapę (por. tamże, s. 829).

Renata i Bogusław Kapuścińscy, przynależący do DA „Karmel” w latach 80., zapisali w swych wspomnieniach z czasów akademickich: „Co było najważniejsze? Na pewno to, że mogliśmy zaczerpnąć coś z ducha Karmelu, ale też wspólnota, którą tworzyliśmy”¹⁰⁶.

PODSUMOWANIE

Duszpasterstwo Akademickie „Karmel” – podobnie jak inne krakowskie duszpasterstwa akademickie – stawiało sobie za zadanie prowadzenie całościowej formacji studentów. Głównym celem miało być pogłębianie życia religijnego studentów poprzez działalność duszpasterską polegającą na organizowaniu Mszy św. akademickich, nabożeństw okolicznościowych, wyjazdów pielgrzymkowych, rekolekcji, dni skupienia, przez rozmowy indywidualne ze studentami oraz cotygodniowe spotkania formacyjne.

Jednakże celem była także formacja intelektualna, kulturalna oraz społeczno-patriotyczna. Służyć temu miało organizowanie konferencji tematycznych, prowadzenie dyskusji i rozmów kształtujących krytyczne spojrzenie i wyrabiających własne opinie, osądy.

Wspólne przechodzenie etapów formacji religijnej i intelektualnej oraz wspólne przeżywanie wydarzeń o charakterze ogólnokościelnym i narodowym, które miały miejsce na początku lat 80. XX w., wpływały na zacieśnienie relacji między członkami Duszpasterstwa Akademickiego „Karmel”. Świadectwem tego były też spotkania absolwentów DA „Karmel”, organizowane nawet wiele lat po zakończeniu przez nich studiów.

Pomimo trwania w represyjnym systemie komunistycznym, Duszpasterstwo Akademickie starało się tworzyć przestrzeń wolności i wzajemnego zaufania. Tu studenci mogli wypowiadać swoje zdania, mogli kształtować swój system wartości oparty na wierze katolickiej, mogli uczyć się braterstwa, współpracy i zaufania. DA „Karmel” wyróżniało się spośród mozaiki krakowskich duszpasterstw akademickich przede wszystkim proponowanym studentom typem duchowości Karmelu Terezańskiego.

Niniejszy artykuł miał jedynie stanowić przyczynek i zachętę do dalszych bardziej szczegółowych badań nad znaczeniem i wpływem duszpasterstw akademickich w kształtowaniu postawy religijnej, jak również społecznej i patriotycznej wśród studentów.

¹⁰⁶ List Renaty i Bogusława Kapuścińskich.

Pragnę złożyć najserdeczniejsze podziękowania na ręce wszystkich duszpasterzy akademickich oraz osób tworzących wspólnotę Duszpasterstwa Akademickiego „Karmel” oraz z nim związanych. Szczególne podziękowania za podzielenie się swymi wspomnieniami, kieruję do o. Placyda Ogórka, o. Wacława Lecha, o. Andrzeja Ruszały, o. Andrzeja Szewczyka. Za cierpliwą pomoc w kompletowaniu materiałów dziękuję o. Jerzemu Zielińskiemu, o. Józefowi Kucharczykowi, o. Damianowi Sochackiemu, o. Andrzejowi Cekierze, o. Grzegorzowi Tymie, p. Ewelinie Miękus, a także wszystkim pracownikom archiwów. Za pomoc oraz cenne wskazówki i uwagi dziękuję opiekunowi naukowemu ks. prof. dr. hab. Jackowi Urbanowi.

RIASSUNTO

MARLENA SĘDŁAK

*La storia della pastorale universitaria “Carmelo”
di Cracovia negli anni 1963–2003. Questioni scelte*

L'articolo intraprende le questioni più importanti riguardanti la pastorale universitaria “Carmelo” fondata nel 1963 presso il convento dei Carmelitani Scalzi di Cracovia, via Rakowicka 18. Inizialmente, l'impegno dei Religiosi a favore degli universitari non ebbe un carattere troppo formale. Si basava principalmente sulla cura pastorale, colloqui individuali, conferenze occasionali e un modesto supporto materiale degli studenti. Già negli anni cinquanta del secolo ventesimo P. Rudolf Warzecha OCD, oggi Servo di Dio, si dedicava molto ad aiutare gli universitari.

Lo scopo principale della pastorale universitaria “Carmelo” era l'approfondimento della formazione cristiana dei giovani studenti nello spirito carmelitano-teresiano, nonché il favorire la fratellanza e l'amicizia tra di loro. Ciò durante il tempo del regime comunista non era di poco conto. La pastorale abbracciava in modo particolare le riunioni ordinarie del gruppo, la celebrazione della S. Messa domenicale, l'organizzazione di ritiri spirituali della durata di alcuni giorni.

Le riunioni ordinarie del gruppo avvenivano regolarmente ogni settimana ed erano dedicate alla formazione permanente degli universitari. Dopo la preghiera comune e l'ascolto di una conferenza sul deposito della fede o sull'etica cristiana, si passava alla condivisione dei contenuti presentati e alla discussione. A volte, per l'esposizione di un tema veniva invitato un conferenziere particolare, specialista in una materia o una persona appartenente a un movimento religioso.

Gli universitari organizzavano durante l'anno anche alcune feste ricreative, danze popolari comprese, come pure alcuni viaggi in comune, specialmente in montagna.

Tutto questo contribuiva a fare sì che il più delle volte questi universitari mantenessero tra di loro vincoli d'amicizia. Vincoli di amicizia, incluso l'elemento religioso, che si conservavano anche dopo la fine degli studi.